

Адунеи ағы иреиңү
амузеикәа жәаба

XIX

Адунеи ағы иреиңүу
амузейкәа жәаба

Адунеи ағы иреиңьу амузиқәа жәаба

Адунеи ахынзанаңаа зо ираңәоуп амузиқәеи агалереиақәеи. Амузей дузар ма ихәыңызар ауеит. Музейкәак рұнны иңәырғақәткоуп ажәйтетәи аматәарқәа, егырыт рұнны – ҳаамтазтәи аматәарқәа.

Икоуп хырхартала еиуеиңшым амузиқәа: ақазарақәа рмузеи, акъанцъақәа рмузеи, археологиатә музей, уб.итц. Амузиқәа рұнны итәахуп даара акрызтазкуа, настыңы иңаштахәу аматәарқәа. Дызустазаалакгыы урт ибар, дрыхәапьшыр илшоит. Икоуп адунеи ағы еиңырдыруа амузиқәа, икоуп раңәак ирзымдыруагы. Ҳара ишәзентаххәоит адунеи ағы зегъ реиха ибзиан ирдыруа амузиқәеи агалереиақәеи жәаба ropyзбахә.

Смитсон иинститут

Еиңырдыруа амузиқәа рахътә актәи атып ғааннакылоит Смитсон иинститут. Уи еиднакылоит 19 музеи галереиеси. Смитсон иинститут ыкоуп Вашингтон ақалақъ ағы. Амузей ағы итәырғақәткоуп Америка атоурых аазырпъшша

аматериалқәа. Уи иамоуп иара ахатәы зоологиатә парки аобсерваториеси. Азоологиатә парк ағы икоуп айстәы хккәа рацәаны. Аобсерваториағы астрологзәа аетәақәеи егъырт ажәфантә матәарқәеи ирыхәаңшуюйт, итыртаауеит. Ари аинститут, иара убасгыы, археологиатә усуракәа напхтара рынатоит. Ирыпъшаауаamatәарқәа рыла амузеи дыртбаауеит, ихадыртәауеит.

Смитсон иинститут шыққырылан ?пү:к шыққасзы. Уи абри еипъш ахъз атан американатәи атарауаф Джеймс Смитсон иаҳатыр азы.

Лувр

Лувр адунеи ағысы еиңдердүрүа музей дууп. Уи Париж ақалақы ағәакноуп иахыықоу. Ара шәышыққасала инхон - интцуан Франция акралцәеи, урт ртаацәарақәеи. Иахъя Лувртәи ахан дүзүү музейуп, уи есышыққаса миллионфыла ауаа атааует. 2011 шыққасызы уи иатааит егъырт ашыққаскәа зөгъы иреиҳаны ауаапъсыра. Урт рхыпхъязара ۱۰,۰۰۰ милион иназон.

Амузей ағыс итқәахуп еиуеипшым аамтақәеи акультурақәеи ирыцанакуа аекспонатқәа. Арақа шәара

ижәбоит ажәйтә Мысратаei,
Аетруссстәи, Абырзентәи
скульптурақәа, ағыматәахә,
ачысматәа, зыхә ҳараку
аматәақәа, еицирдыруа
асахъатыхцәа русумтақәа.

Иааизакны амузей ағыс итқәахуп 30000 експонат, иңәиргәкәдоу ҹүтт затәык шракәугұры. Еғырт аекспонатқәа тәахуп амузентә татқәахыртақәа рөзы. Урт цәырган икәыртсоит шықәсык ахъ мызқәак, атаағцәа ирбартә атагылазааша рымазарц азы.

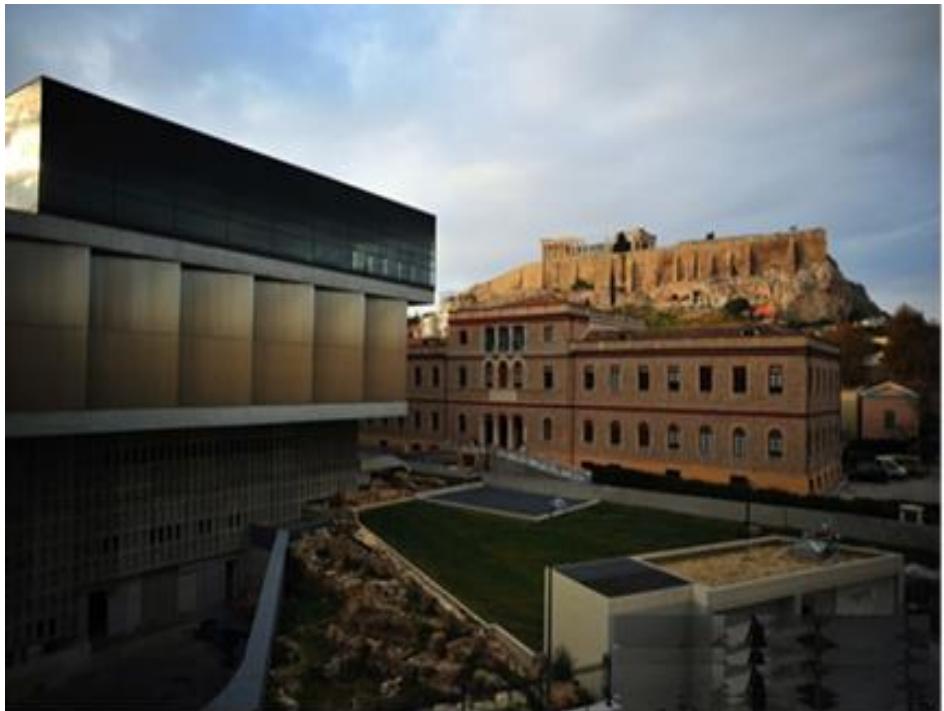
Лувтәи амузей әкноуп иахытқәаху Леонардо да Винчи ҃сра зқәым исахъатыхымта ду «Мона Лиза». Зегъ еицирдыруа скульптураны икоуп Венера Милосстәи лыскульптура.

Лувртәи амузei афондқәа злашыңақәгылаз, рхартәарагы излалагаз акралцәа раҳтынра ду иамаз амазарала акәын. Ишаңдыруа еип්ш, акралцәа лассы-ласс иаархәон еицирдыруаз асахъатыхымтақәа, зыхә цәгъаз антиквартә матәаркәа. Зны-зынла урт ҳамтасгы ирыртон. Убри амазара зегыы Лувртәи амузei иахатәны иқалеит.

Иара убасгыы Наполеон Бонапарт ихаан еиуеип්шым атәылақәа рқынтә иааргон аибашьратә трофеикәа: аскульптурақәа, асахъатыхымтақәа, зыхә ҳараку арп්шзагақәа. XX-ашә. антәамтаз аколлекционер Ротшильд имаз антиквартә коллекция амузei ҳамтас иаитеит. Иахъя Лувр зегъ реиха ибениу амузеикәа иреиуюп.

Афинатәи Акрополь

Амузei Акрополь Бырзентәыла ахтнықалақъ Афина ауп иахыыкоу. Амузei ағы итәахуп хып්хъязара раңаала археологиатә экспонатқәа, зыпъشاара уадауу Бырзентәылатәи арп්шзагақәа, ажәйтәтәи амыругақәа, иссиру аскульптуратә бақақәа.

Амузей Акрополь ахәы ҳаракы анаара иағасылоуп.

Иамоу ахъз заиузгыы иара ахырығылоуп атыпъ азоуп.

Акрополь ажәа иаанаго аҳаракырағ иқәгылоу ақалақ ауп. Акрополь бырзен ажәоуп. «Акрос» иаанагоит хыхтәи, «полис» – ақалақ. Ажәйтәтәи Бырзентәйла Акрополь егъқалақынын, егъбаахырбәзәартан. Акропольқәа аҳаракырағ иқәгылан убри ақынтар төмөнкүлдөрдөн. Хыхъ Акрополь ағы анхара еиҳа еиңьын, тақа ақалақ ағы ааста. Бырзентәйлан Акропольқәа еиуеиңшым ақалақықәа рұнды.

иқан. Зегъ еиңдердүрүаз акакөйн Афинатәи Акрополь. Уи ағыныңқа итагылан аныхабааи амузии. Амузие иргилеит архитектор Бернарда Тшуми. Есышықәса зықъфыла атуристтәа атааны ирбөйт Афинатәи амузии аныхабааи.

Ермитаж

Ермитаж иңшашханәу хануп, анкъа аурыс ҳәйніңқарцәа ахынхоз ахтынроуп. Иахъакәзар, Ермитаж иңшыргақәттоуп адунеи ахынзанаңаа зо еиңдердүрүа асахъатыхығыңаа

руссумтақәа, аурыс антиквариат, ахыніңқар таацәарақәа рыматәа-рөытәа, рхы иадырхәоз аматәарқәа. Арақа шәара

ижәбар шәйлшоит егырт атәйлақәа рұқынтың иааргаз еиңдердүра асахъатыхымта дуқәа, зыху ҳараку асаркъақәа, ахъыматәа.

Амузей Ермитаж Санкт-Петербург ауп иахықоу. Амузей ихадароу ф-ханкрыла ишъақәтгылоуп. Аханқәа зегы Нева ихықәтгылоуп. Урт рұқынтың иссиру Санкт-Петербург уалапәштейт, ақалақ зегы унапсыргәйтә иқәтгылоушәа иубартоуп.

Ермитаж амузей ағылшындың зыбозуру, ашьата зкызы аурыс императорлықтың Екатерина II дүзүнде лоуп. Лара ақсаанырыңға аус зуаз Урыстәйла ацхаражәхәағәа ирыдылтцеит аматәарқәа рантиковартә коллекциақәа аахәаны

Петербургқа иааргарц. Убас ала иалагеит амузейтә експонатқәа реизгара. Амузей аколлекциақәа хазыртәауаз, изыртбаауаз ракәны иқалеит Урыстәыла аладахы, археологиатә пүшаарақәа ирыбзоураны, иаарпүшыз абырзентәи аскифтәи матәарқәа. 1945 шықәсазы Ар Қалъшь Берлинтәи амузей ақынтә Урыстәылақа иааргеит ахътәи коллекция ду. Уи анемец археолог Шлиман иоуп изыпъшааз. Ари ахътәи коллекция зтәыз атоурыхтә қалақь Троиа акәын, иахъя уи цэыргақәтçoуп Ермитаж амузей ақны. Дук хара имгакәа амузей ахыбра иазымкуа иалагеит аекспонатқәа, убри ақынтә Урыстәыла Аимператор Николай I анемец архитектор идитцеит ахан өңүц аргылара. Үақа ицэыргақәтдан иаанхаз ииуеипүшым аколлекциақәа.

Асовет Ҳәйнцарра ахаан амузей азы аматәарқәа раахәара иақәытцит. Уи акәым амузей ақынтә иртиит хәйзмам аматәарқәа. Убасқан итиин Рафаель иусумта «Мадонна Алба», Тициан иусумта «Венера асаркъаөү», Ван Еик исахъя «Евангелие». Уи ааихәеит американатәи акаллекционер, иахъя урт цэыргақәтçoуп Вашингтонтәи асахъатыхымтақәа ргалереиақны. 2002 шықәсазы Ермитаж

итырхит адокументалтә фильм «Аурыс арка». Афильм ақны идырбоуп Ермитаж амузей аекспонатқәа, настыы еитаҳәоуп урт аматәарқәа ирызку ахтысқәа.

Британиатәи амузей

Британиатәи амузей – ижәтәзатәиу музейуп. Уи ықоуп Англия ахтнықалақ Лондон. Британиатәи амузей ауаатәысса ртоурыхи ркультуреи аазырпышуа зегъ реиҳа акрызтазкуа музейуп. Ауафы адунеи дшыққенагалази, уи ихатара ашыққылареи ағиареи ртәи уазхәо аекспонатқәа еизгоуп абри амузей ақны. Амузей апътоуп 1886 шыққасы. Аханатә амузей иамаз англыз физик Ханс Слоан иколлекция акәын. Нас амузей хадыртәауан егъырт

аколлекциақәа. Британиатәи амузеи ауажәларра зегызыңыз иаадыртты 1759 шыққасы. Иахъагы уаҳызыңыз инеиуеит шыққасыла атаағдәа.

Амузеи Прадо

194 шыққаса рапхъя, Аиспан қалакъ Мадрид, иреибъзынан ахан дүкәа руак ағынын ақазарақәа рмузеи. Ахан қатдан ихьшәоу аиспан классицизм астиль ала. Уи хъзыс иартеит Прадо. Прадо захъзыз амузеи апхъя ишътаз апарк акәйн. Убри ақынты апарк ахъз амузеигъы иахъзыртцеит.

«Прадо» - испан бывшәала «адәы, адхәыпъш» ауп иаанаго.

Прадо амузей ақны иңәыргоуп XIV-XIX ашә. ирытцанакуа хәйзәмәзәм ақазара ақәырғышқәа. Арақа иубоит Тициан, Рафаель, Гоииа, Рембрант, Веласкес реипъш икоу асахъатыхыңцәа дүззәқәа русумтақәа.

Веласкес исахъақәа реиҳаразак ари амузей иаитеит.

Испаниатәи акралщәеи акралхәсақәеи ropyстазаара азыбжак зегъы еиңирдыруа асахъатыхыңцәа ртыхымтақәа ирыцклапъшны реизгареи, амузей урт ҳамтас азнагареи иазкын.

Иахъа Мадрид икоу Прадо амузей адунеи ағы ақазара амузеиңәа зегъ реиҳа ибеноу иреиуюп.

Ақазара амузей Метрополитен

Ниу-Йорк, Манхеттен ҳәа изыштыу атыпъ ақны игылоуп адунеи иахъабалак ирдыруа ақазара амузей. Уи амузей ахыбра хадоуп. Амузей иатәуп иара убасты Манхеттен ағадатәи аганахъ ала икоу ахыбрақәа

ркомплекс. Арт ахыбрақәа рөңи ицәыргакәтоуп абжыаратәи ашәышықәсақәа ирытканакуа ақазара аматәарқәа.

Амузей аартын 1872 шыққасы. Уи ашьата иkit Цъорцъ

Палмер Путнем. Амузей иамоуп еиуеипъшым аколлекциақәа. Арақа ицәыргоуп Европатәи ақазара аматәарқәа рымаса ракәымкәа, Ажәйтә Бырзентәйлеи, Мысреи рқазарақәа рекспонатқәа. Атыпъ ду ааныркылоит иара убасгы америкатәи, азиатәи, африкатәи ақазара аматәарқәа.

Адунеи ағы зегъ реиха ирылатцәахьоу музейтә экспонатуп анемец сахьятыхы Альбрехт Диурер иглавиура «Адами Евеи». Зегъ реиха зыхә дуу экспонатуп – «Мадоннеи апъшкен» захъзу асахьатыхы ду Дуччо иусумта. Ари асахъа аахәара амузей иазтәеит 45 миллион доллар.

Ватикан амузей

Ватикан ақара хыпъхъазара раңаала амузеикәа ахъыкоу даға қалақък ықамзар қалап. XVI ашә. азы амузеикәа рыргылара иалагаз Римтәи Папа Иулиус II иоуп. Ватикан амузеикәа раҳытә еицирдыруа ҳәа ипъхъазоу, Бельведер ахан ағы икоу, Пио-Клементино захъзу амузей ауп. Уақа

ицээргақәтçoуп аскульптуреи амозаикеи реиңш икоу абырзени аурымы өзарақәа рөсөнрөшкәа.

Музеила ибенуп Папа иахтынрагы. Амузиқәа аартуп Ватикан абиблиотекақәа рөгүү. 2007 шықсазы Ватикан амузиқәа иртәаит хэ-миллионфык аяа.

Уфицци агалерея

Уфицци агалерея Флоренция ақалақь сир ағы икоуп. Уи иргилеит архитектор Йордьо Вазари. Агалерея, итшэоу ашта хэйч ала еимадоу ф-ханк рөкны икатоуп. Абри

ашта хәың агалереиа иахәтакуп. Уака иғылоуп асахъатыхыңцәа дуқәа рескульптурақәа.

Уфицци агалереиазы аколлекция аизгара иалагаз акралцәа Медичи ртааңтароуп. Иахъагы аколлекциақәа реизгара мөапъысуеит. Уфицци агалереиоуп изтәу адунеи ағы зегъы еиңдердүруа аекспонат – Ботиччели пъсра зқәым итыхымта ду «Венера лиира».

Амстердам ахәынтқарратә музей

Амстердамтәи ахәынтқарратә музей аекспонатқәа иаадырпъшуа сиҳарак Нидерландтәыла атоурых ауп. Амузей асасцәа

аңағылазаашъя рымоуп анидерланд сахъатыхыфзәа русумтақәеи, анапқазараamatәарқәеи, атоурыхтә артифактқәеи рыхәапъшра.

Еиҳа еитцаны ицәыргақәтçoуп Азия ақазара аазырпъшуа аекспонатқәеи антиквартә матәарқәеи. Амузеи иамоуп ахатәы библиотека, иагымфапънагоит атцааратә усурा. Ари амузеи иамоуп адунеи ағы еицирдыруа асаҳъатыхымта – Рембрант инапы итцытыз «Уахынлатәи апъшыхәра» захъзу асаҳъя.